על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה ר״נ אמר רבה בר אבוה על הפוגמת כתובתה אזל רב מרדכי אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי בשלמא למ״ד על הפוגמת כתובתה דמסקא אדעתה דלמא מצטרכי לי זוזי ושקילנא מכתובתאי וא״ל כתוב לי דלא משבעת לי אלא למ״ד על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה איהי מי הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא דאמרה לי׳ כתוב לי דלא משבעת לי א״ל אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופי׳ יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר שעבר מאי עבידתיה א״ר יהודה אמר רב על אפוטרופיא שנעשית בחיי הבעל אבל בין מיתה לקבורה משבעינן לה [א]ורב מתנא אמר אפילו בין מיתה לקבורה לא משבעינן לה [ב]דאמרי [ג]נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא אמר רבה א״ר חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא ובין יורשין אין משביעין אותה ה״ק לה מנקית משבועתא ורב יוסף אמר רבי חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא ובין יורשין משביעין אותה ה״ק לה נקי נפשך בשבועתא שלח ר׳ זכאי למר עוקבא בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין דנקי נדר (א) בנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אמר רב נחמן אמר שמואל משום [ד]אבא שאול בן אימא מרים בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין דנקי נדר בין מנכסי ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי [ה]אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואיכא דאמרי לה מתניתא אבא שאול בן אימא מרים אמר בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין נקי נדר בין מנכסי ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אמר רב נחמן אמר שמואל [ו]הלכה כבן אימא מרים:

מתני׳ [ז]הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה (ב) מנכסי יתומים ומנכסים משועבדים [ח]ושלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה [ט]הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה [י]עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה [כ]מנכסים משועבדים כיצד מכר (ג) נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה [ל]מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה [מ]ושלא בפניו כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו אינה נפרעת אלא בשבועה

על אפוטרופיא. פוטרה בכתיבה זאת משבועת אפוטרופוס אם יושיבנה חנונית אבל אם פגמה כתובתה דתנן במתני׳[ו] הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה לא נפטרה מאותה שבועה ע״י תנאי זה דכי פטר לה משבועה דקא רמי הוא עלה אבל שבועה דהיא גרמה לנפשה לא פטר לה: **על הפוגמת.** וכ״ש משבועת אפוטרופיא דמכל שבועה פטרה: **אמרה לשמעתא.** הך אתקפתא בשלמא למ״ד כו׳ אותביה קמיה דרב אשי: **כתוב לי דלא משבעת לי.** ומיגו דרמיא אנפשה תנעה ליה פטור כל שבועות: **אתון אהא מתניתו.** להא דרב יהודה אדישא דמתניתין דלא פריש בה בהי שבועה איירי ואפלוגתיה דר״נ וסבריתו דרב יהודה אדר״נ פליג וקשיא לכו: **אנן.** אסיפא דמתני׳ מתנינן לה דמיירי בשבועת אפוטרופין בהדיא דקתני׳ ואם נעשית אפוטרופיא ודר״נ לאו אפלוגתא דרב יהודה אתמר אלא אפירושא דרישא אתמר ורב מתנא פליג אדרב יהודה בסיפא בהי אפוטרופוס קאמר לשעבר אבל בפוגמת כולהו מודו דפטרה לשבועה הבאה לה ע״י נכסיו היא: **שעבר מאי עבידתיה.** כלומר עד מתי קרוי לשעבר דלא אמרינן נכסי דיתמי ניהו ולאין תנאי שלו מועיל בהן: **אבל בין מיתה לקבורה.** כבר רמו נכסי קמי יתמי ואין תנאי שלו מועיל בהן שלא ע״י נכסיו באה לה: **לכרגא.** לפרוע למלך כסף גולגלתא דיתמי: **ולמזוני.** מזון האשה והבנות והיתומים: **ולקבורה.** לקבורת המת או היתומים: **מזבנינן.** נכסי דיתמי בלא אכרזתא שאין שהות ומתון לדבר וה״נ לא משביעין על אותה מכירה דמ״א שלא תזלזל ותפסידמן ונמלאת שבועת שקר: **דלא נדר דלא שבועה.** אם כתב לה לשון זה: **נקי נדר: מנקים משבועתא.** מדין שבועה: **נקי נפשך בשבועתא.** אם יחשדון השבעי להם: **אבל מה אעשה.** דלעולם יורשין משביעין אותה אם מת הוא והיא נפרעת מהם: **ואיכא דאמרי לה.** להא דאבא שאול בן אימא מרים מתניתא [ולא אמרו לה בלשון שמעתא דאמורא כדאמרן דאמר שמואל משום אבא שאול אלא מתניתא] היא ואמר שמואל עלה הלכה כאבא שאול: **מתני׳ הפוגמת כתובתה.** כדמפרש ואזיל במתניתין גופה: **לא תפרע.** השאר וגמ׳ מפרש טעמא: **עד אחד מעידה כו׳.** בגמרא מפרש טעמא: **מנכסים משועבדים.** משום דלאי הוה גבי מן הלוה גופיה והוה טעין ליה אשתבע לי דלא פרעתיך אמרינן בשבועות[ח] דמשבעינן ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ונקיט שטרא אבל בשביל לקוחות אנן טענינן דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אישתבע לי דלא פרעתיך ובעית אישתבועי השתא אנן טענינן דפתח פיך לאלם הוא ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כולהו משום האי טעמא:

ר״ש

אלא למ״ד כו׳ איהי מי הות ידעה דמותיב לה **אפוטרופיא.** ולאין להקשות לדידיה ליכא לאוקמי מתניתין כשהיא כבר אפוטרופיא ולכך היא תובעת מן הבעל לפוטרה דמאי דוחקין לאוקמא מתני׳ בשבועת אפוטרופיא ולומר דלא איירי מתני׳ בכל ענין אפילו לא נעשית עדיין אפוטרופיא דסתמא דמילתא שכתב לה בשעה שכונסה: **לכרגא** ולמזוני. פי׳ בקונטרס לכרגא של יתומים וקשה דמשמע הא לשאר צרכי היתומין מכריזין והא ליתא מדפריך בריש פרק שום היתומין (ערכין כב. ושם) למ״ד אין נזקקין לנכסי יתומין אלא לשטר שיש בו רבית מן המשנה דשום היתומין ל׳ יום ומכריזין כו׳ דלמא ההיא הכרזה לא לפרוע לבעל חוב אלא כשמוכרים לשאר צרכי יתומין לכך נראה לפרש לכרגא של אשה לפרוע כסף גולגולת שלה כמו שהיה הבעל עושה דבכלל מזוני הוא: [**אפי׳ בין** מיתה לקבורה. מה שפי׳ בקונטרס שלא זלזלה אין נראה דמ״מ תשבע שלא עיכבה מעלהם בידה אלא כמו שמפרש בירושלמי שלא תניח מת מוטל ותלך לבית אביה והשתא נמי שפיר דמייתי לכרגא ולמזוני ולקבורה דמזבנינן בלא אכרזתא משום כבוד המת]: **ולקבורה.** הא לא אצטריך למימר שלא יניח אביהן מוטל בבזיון עד שישומו ויכריזו אלא אם לוו לצורך קבורה מזבנין לצורך זה התוב בלא הכרזה שלא תהא מכשילן לעתיד: **מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה.** תימה אמאי לא הקשה מהך משנה למ״ד בריש פרק שום היתומים (ערכין כב. ושם) אין נזקקין לנכסי יתומים אא״כ רבית אוכלת בהן דהך לא הוה מצי לאוקמה כגון שיש רבית כדמשני אההיא דאין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ולטובא דמייתי התם וליכא למימר דהך דהכא איכא לאוקמה ביתומים גדולים דא״כ ההיא דאין נפרעין אלא מן הזיבורית אמאי לא מוקי לה דוקא בגדולים אלא ודאי ס״ל להש״ס דבכל ענין איירי ואומר ר״י דודאי דהך דהכא הוה מוקי לה בגדולים דוקא אבל ההיא דאין נפרעין אלא מן הזיבורית לא ניחא לי׳ לאוקמה בגדולי׳ דלא נפשוט הא דבעי עלה בהנזקין (גיטין נ.) יתומים שאמרו דאין נפרעין אלא מן הזיבורית קטנים או אפילו גדולים: **מקשים** הא דתנן בהשולח (גיטין דף לד: ושם) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ופריך מאי איריא אלמנה כו׳ ומשני דאלמנה אצטריך ליה משום חינא והשתא אמאי אצטריך למיתני הא תנינא לה הכא ולעיל (דף פד.) נמי גבי היה עליו כתובת אשה ובע״ח תנן שכולן צריכין שבועה וי״ל דאצטריך למיתני התם דלא תוקמה מתניתין דהכא בגרושה אבל באלמנה לא תבעי שבועה משום חינא ואע״ג דגרושה בעיא נמי חן כדאמר לקמן בפרק אלמנה (דף נז:) מ״מ לא בעית חן כמו אלמנה והא לא תקשי מתניתין דהכא אמאי אצטריך למתני דהכא תנא לה בהדי הנך דאין נפרעין אלא בשבועה:

מסורת הש״ס

א) לקמן ק: גיטין נג: כ״מ קח., ב) [לקמן פח:], ג) [גיטין לד: ב״ב ה: לג. ועי׳ תוס׳ ב״ב ה: ד״ה אע״ג], ד) שבועות מה., ה) שם מה. ערכין כב., ו) [לקמן להלן], ז) [לעיל פו:], ח) דף מא.,

* * *

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ר׳ זכאי למר עוקבא וכו׳ ובין דנקי נדר מנכסי: (ב) שם עד א׳ מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים והנפרעת שלא בפניו לא כל״ל: (ג) שם כיצד מכר כל נכסיו:

* * *

מוסף רש״י

הובא בסוף המסכת.

* * *

תוספות רי״ד

ה״ז משביעה כ״ז שירצה לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופא אין יכול להשביעה ר״א אומר אע״פ שלא הושיבה חנונית ולא מינה אפטרופיא משביעה כ״ז שירצה שאין לך אשה שלא נעשת אפוטרופיא שעה א׳ בחיי בעלה על פלכה ועיסתה: א״ל אין אדם דר עם נחש בכפיפה ואין הל׳ כר׳ אליעזר דקי״ל יחיד ורבים הלכה כרבים. (ופי׳ הרב שאע״פ שא״י להשביעה על פ״ו אם משביע׳ על האפוטרופסי׳ ועל החנונית יכול לגלגל עלי׳ גם על פ״ו) ירושלמי שברה כלים מה את עבדת לה כש״ח או כש״ש אמרת מסתברא אפי׳ כש״ת [אינה] אם כך אין אתה אומר אין שלום לעולם בבית: מתני׳ כתב לה נדר ושבועה א״ל עליך א״י להשביעה אבל משביע הוא את יורשי׳ ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה א״ל עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך א״י להשביעה ולא את יורשי׳ ולא הבאים ברשותה אבל יורשין משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה: נדר ושבועה א״ל עליך וליורשי ולבאים ברשותי׳ עליך ועל יורשיך ועל ה״ב לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו משביעים אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה. הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לב״ח ולא נעשת אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשת [אפטרופיא] היורשים משביעים אותה לעתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר: כתב לה נדר ושבועה וכו׳. פי׳ נדר שנודרת יאסרו עלי כל פירות שבעולם קונם אם עכבתי משלך כלום כדאמרינן במסכת גיטין (בהניזקין) [בהשולח] נמנעו מלהשביעה התקין ר״ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה. א״י להשביעה בגמ׳ מסיק ששום שבועה א״י להשביעה בין אם עשאה אפוטרופא דהיא רמו עליה בין אם היתה פוגמת כתובתה דתנן לקמן הפוגמת כתובתה ל״ת אלא בשבועה והשתא דפטרה מן השבועה שוב שבועה א״י להשביעה ואם גירשה ובאה לגבות כתובתה ממנו תגבה בלא שבועה והיכא אם טוען עליה פרעתיך שמן הדין היה לו להשביעה שטר כתובה קיימת כדאמר ר״פ בשבועות (מא.) האי מאן דאמר שטר פרוע הוא משביעין ליה למלוה. הכא כיון דפטרה מן השבועה א״ל אלא גובה בלא שבועה. אבל משביע הוא וכו׳. פי׳ אע״פ שהתנה עם אשתו ופוטרה מן השבועה זוכה לגבות ממנו כתובתה בלא שבועה. אין יורשי׳ והבאים ברשותה דהיינו אם מכרה כתובה לאחרים אין יכולים לומר לו אחרי שהתנית עמה לגבות בל״ש גם אנו הבאים מכחה נגבה ממך בלא מנכסי יתומים ואם היתה אפוטרופא בנכסי בעלה יכולים להשביעה שלא גזלה באותן האפוטרופסות וכ״ש אם טוענים עליה שפרעטך שחייבת לישבע וכן אם מת היא ולא הפקיד לגבות כתובה מהן ובאים יורשיה לגבות מהן משביעין אותם שבועת היורשים שלא פקדנו אמנו. וכפ׳ כל הנשבעין (דף מז) מקשה תלמודא מהכא למ״ד אין אדם מוריש שבועה לבניו.

עין משפט נר מצוה

מד א מיי׳ פ״ט מהל׳ שותפין הלכה ד טוש״ע אה״ע סימן נח סעיף ה:

מה ב מיי׳ פי״ב מהל׳ אישות הלכה ט״ז ופי״ח הלכה כ ופי״ב מהל׳ מלוה הל׳ יא סמג עשין מח ולד ול׳ טוש״ע אה״ע סי׳ ע סעיף ה וסי׳ לג סעיף כה וסי׳ קד סעיף ג וסי׳ קיב סעיף ו וטוש״ע ח״מ סי׳ קט סעיף ג:

מו ג מיי׳ פי״ח מהל׳ אישות הלכה יט טוש״ע אה״ע סימן נח סעיף ו:

מז ד מיי׳ פט״ז שם הל׳ יד ופי״ד מהל׳ מלוה הלכה א סמג עשין מח ולד טוש״ע אה״ע סי׳ נו סעיף ז וטוש״ע ח״מ סי׳ פד סעיף א:

מח ה מיי׳ שם ופט״ז מהל׳ אישות הלכה טו טוש״ע אה״ע שם סעיף ח וח״מ שם סעיף ה:

מט ו מיי׳ פט״ז מהל׳ אישות הל׳ כ ופכ״ב מהלכות מלוה הלכה י טוש״ע אה״ע שם סעיף ט וח״מ סי׳ לא סעיף ט וסי׳ קיד סעיף ד:

נ ז מיי׳ פט״ז מהל׳ אישות הל׳ יט ופי״ד מהל׳ מלוה הלכה א סמג שם טוש״ע אה״ע שם סעיף א וטוש״ע ח״מ סי׳ קח סעיף ג וז:

נא ח מיי׳ פט״ז מהל׳ אישות הלכה טו ופי״ג מהל׳ מלוה הל׳ א ופי״ד שם הל׳ א סמג שם טוש״ע אה״ע שם סעיף י וטוש״ע ח״מ סי׳ קו סעיף א:

* * *

תוספות רי״ד (המשך)

שבועה כאשר התנית עמה שהוא א״ל לאשתי עשיתי זה הכבוד שתגבה ממני בלא שבועה אבל לכם איני חפץ לעשות כבוד זה ואין תנאי האשה מועיל לא ליורשי׳ ולא ללקוחות הבאים מכחה. אלא אם באין יורשי׳ לגבות כתובתה ממנו כגון שגירשה ולא הספיקה לגבות כתובתה עד שמתה או שמכרתה לאחרים ובאים לתובעו יכול הוא להשביען בכל ענין שנופלת עליהן שבועה שאם אומר להם פרעתי אתכם והן פוגמין כתובתן לא פרעתנו כ״א כך וכך נשבעין כדין הפוגם שטרו ואם טוענין כי לא פרעתנו כלום נשבעין כדין דר״פ. ואם טוען עליהם כי פרעתי אתכם או אמכם גזלתני כשמיניתיה אפוטרופוס על נכסיי נשבעים לו שבועת היורשים שלא פקדנו בשעת מיתתה ולא אמרה לנו מקודם לכן ולא מצאנו בין שטרותי׳ ששטר כתובת׳ פרוע וגם הלקוחות נשבעין כמו כן שלא פקדנו ולא אמרה לנו ששטר כתובתה פרוע או שגולה אותך: נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך וכו׳. פי׳ אע״פ שהתנה עם אשתו ופטורה מן השבועה וגם פטר יורשי׳ והבאים ברשותה התנאי הזה אינו מועיל אלא כשבאים לגבות ממנו אבל אם מת הוא ונפלו נכסיו לפני היורשים והיא באה לגבות כתובתה מן היורשין אין תנאי אביהן מועיל לה ולא מציא למימר אתם מכח אביכם באים והרי אביכם פטרני וכמו שלא הי׳ הוא רשאי להשביעני כך אין אתם רשאין להשביעני אלא אומרים לה תנאי הזה לא הועיל אלא כשהיו הנכסים בידו הוא אבל עכשיו שבאו ברשותנו אינו מועיל תנאי אלא אנו יכולים להשביעך שלא פרעך אבינו כדין כל אלמנה הבאה ליפרע